

ДО ЮВІЛЕЮ С.С. БЕРЕЗАНСЬКОЇ

15 травня відзначила свій ювілей Софія Станіславівна Березанська — доктор історичних наук, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1977), провідний фахівець з археології доби бронзи, представник блискучої плеяди українських археологів кінця ХХ ст.

С.С. Березанська (Баранович) народилася у м. Кам'янець-Подільський на Поділлі. Батько — технік-будівельник, мати — викладач іноземних мов. У 1930 р. сім'я вимушено переїздила до Астрахані, а потім до Казахстану, де С.С. Березанська у 1941 р. закінчила середню школу. У 1942—1943 рр. після навчання у школи трактористів, Софія Станіславівна працювала за отриманою спеціальністю у с. Родіонівка Актюбінської обл. У 1943 р. вона вступила до Об'єднаного українського університету, що розміщувався на той час у м. Кизил-Орда. 1944 р. С.С. Березанська разом з університетом повертається до Києва. Після закінчення історичного факультету Київського державного університету ім. Т. Шевченка у 1948 р. її було направлено на роботу у Херсонський історико-археологічний музей, де працювала на посаді старшого наукового співробітника. У грудні 1949 р. після вступу до аспірантури при Інституті археології АН УРСР вона переїздить до м. Києва. У тому ж році Софія Станіславівна вийшла заміж за Юрія Макаровича Березанського, створивши міцну сім'ю, яка у 2019 р. святкує 70 річчя.

1953 р. С.С. Березанська успішно захистила кандидатську дисертацію за темою «Білогрудівські пам'ятки та їх історичне значення». З цього року починається її плідна наукова робота в Інституті археології УРСР. 1977 р. С.С. Березанська блискуче захистила докторську дисертацію на тему «Північна Україна в епоху бронзи». Цього ж року С.С. Березанська удо-

Рис. 1. Софія Станіславівна Березанська

Fig. 1. Sofia Stanislavivna Berezanska

стоєна Державної премії в галузі науки і техніки за вагомий внесок у розвиток історичної науки та за участь у написанні трьохтомного видання «Археологія УРСР». Сім розділів у I томі цієї фундаментальної праці написані С.С. Березанською. Взагалі вона є автором понад 110 наукових праць, п'ять з яких її одноосібні монографії, інші п'ять — колективні.

Проблеми, над якими працює Софія Станіславівна охоплюють величезний і дуже цікавий період історії північної України — добу бронзи. Найважливіші результати у її науковому доробку — виокремлення та повна характеристика нових археологічних культур — культури багатоваликової кераміки (бабинська), східнотщинецької, лебедівської. Ці культури разом із зрубною та білогрудівською складають ядро культур доби пізньої бронзи в Україні. (монографії «Бронзова доба на Україні»

Рис. 2. С.С. Баранович (Березанська) і головний зберігач Херсонського краєзнавчого музею С.О. Щербань розбирають музейні предмети, перевезені з Німеччини (1949 р.) (з матеріалів ХКМ, передано А. Костенком)

Fig. 2. S.S. Baranovych (Berezanska) and the main keeper of the Kherson Museum of Local History S.O. Scherban are sorting museum items, transported from Germany (1949) (from materials of Kherson Local History Museum, transferred by A. Kostenko)

(1964); «Средний период бронзового века в Северной Украине» (1972). «Северная Украина в эпоху бронзы» (1982). Розглядає вона і суто теоретичні питання сучасної археології — про роль металургії в історичному процесі, проблема виникнення ремесел. С.С. Березанська зробила помітний внесок у розробку проблеми визначення археологічної культури.

Велике значення у науковому доробку С.С. Березанської займають проблеми етнічної історії — вивчення історії формування та розвитку двох культурно-історичних спільнот: балто-слов'янської та фіно-угорської. Вперше помічений та охарактеризований С.С. Березанською фракійський вплив на культури доби бронзи, що підтверджується сучасними даними, а її стаття з цього питання залишається актуальною і зараз. Подією у археології доби бронзи була розробка Софією Станіславівною проблеми виникнення ремесла, що відображено у колективній монографії, ідея створення якої належить дослідниці («Ре-

месло епохи енеолита-бронзи на Україні» (1994)).

Софія Станіславівна Березанська чудовий польовий археолог. Важливо зазначити, що всі результати її польових досліджень вчасно і якісно введені нею до наукового обігу («Пустынка. Поселение эпохи бронзы на Днепре» (1974); «Das Graberfeld von Horddeevka» (Berlin, 1998, у співавтор.). Взірцем якісних польових досліджень з подальшим науковим оприлюдненням результатів стали розкопки поселення Усове Озеро. («Усово Озеро. Поселение срубной культуры на Северном Донце» (1990). Це чи не єдине в Україні поселення доби бронзи, розкопане повністю — на величезній площі представлені планування пам'ятки, її топографія, 12 розкопаних жител, два зольники, величезна кількість знахідок. Не випадково, на розкопках цієї пам'ятки із задоволенням працюють та отримують безцінний досвід молоді дослідники.

Софія Станіславівна завжди намагалась бути для науковців-початківців зразком у всьому, як досвідчений науковець, і, безумовно, як шляхетна, інтелігентна людина, як красива, розумна жінка. Думка С.С. Березанської, іноді різка, іноді іронічна, але завжди чесна, часто ставала визначальною не тільки в оцінці робіт,

але і в науковій долі молодих учених. Інститут археології гордий тим, що вона все життя віддала нашій установі і залишається одним з лідерів сучасної української археології. Ми бажаємо Софії Станіславівні Березанській доброго здоров'я, всяких гараздів, і запевняємо — ми її поважаємо і любимо!

Колеги і друзі

ДО 70-РІЧЧЯ О.П. ЖУРАВЛЬОВА

22 червня 2019 р. виповнюється 70 років відомому українському археозоологу, кандидату історичних наук Олегу Петровичу Журавльову. Він народився у важкий повоєнний час — 1949 р. у м. Дніпропетровську (зараз — Дніпро). Пізніше, у 1956 р., сім'я Журавльових переїхала до Києва, де він мешкає і зараз. У 1968 р. О.П. Журавльов вступив на заочне відділення біологічного факультету Київського державного університету, закінчив його у 1974 р. і був прийнятий на посаду лаборанта відділу палеозоології Інституту зоології АН УРСР. Керівник відділу академік І.Г. Підоплічко призначив його до групи археозоології, яку очолювала тоді В.І. Бібікова. Так почалася кар'єра О.П. Журавльова як археозоолога. У 1977 р. перевівся до Інституту археології АН УРСР, де працював (з 2005 р. як старший науковий співробітник відділу біоархеології) до свого виходу на пенсію у 2015 р.

У 1993 р. О.П. Журавльов захистив дисертацію на тему «Історія фауни і тваринництва Нижнього Побужжя в античний час» і отримав звання кандидата історичних наук за фахом археологія. Дослідженню античних пам'яток в Нижньому Побужжі він присвятив 26 років. Завдяки цим дослідженням Ольвія зараз — єдина у світі антична держава, для якої стали відомі історія її тваринництва й мисливства в продовж всієї історії її існування. Узагальнивши накопичений за багаторічні дослідження остеологічний матеріал (близько 300 тис. кісток) з розкопок Ольвії, Березані та 16 античних поселень Нижнього Побужжя (від VI ст. до н. е. до III ст. н. е.) О.П. Журавльов дійшов висновку, що мисливство особливого розвитку тут не

отримало, тоді як тваринництво було однією з провідних галузей господарства Ольвійського полісу. За результатами робіт йому вдалось встановити, що воно розвивалось самобутнім шляхом, відмінним від тваринництва місцевих племен, забезпечуючи населення всіма необхідними продуктами, що дає тваринництво.